

MOLDOVA BİLGİ NOTU

KASIM
2022

GÜNCEL VERİLER

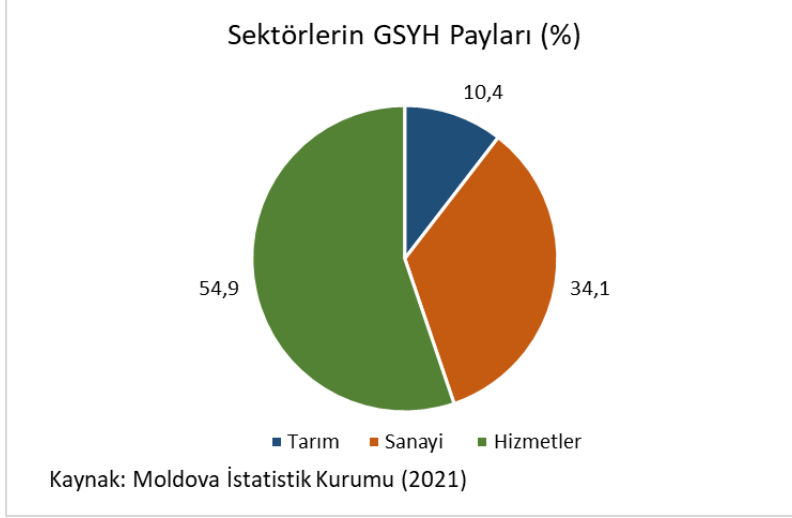

MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER VE TAHMİNLER

GÖSTERGE	DEĞER	2020	2021	2022 (tahmini)
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	11,5	13,7	14,0
Büyüme	%	-8,3	13,9	0
Nüfus	Milyon Kişi	2,6	2,6	2,5
Kişi Başı Gelir	USD	4.378	5.285	5.529
Enflasyon	%	3,8	5,1	28,5
İşsizlik Oranı	%	3,8	3,5	3,5
Cari Denge / GSYH	%	-7,7	-11,6	-12,8
Bütçe Dengesi / GSYH	%	-5,3	-2,6	-6,2
İhracat	Milyar USD	2,5	3,1	3,9*
İthalat	Milyar USD	5,4	7,2	8,1*

Kaynak: IMF KEG Ekim 2022, Trademap, Moldova İstatistik Ofisi * Ekim 21 – Eylül 22 verileri

1. MOLDOVA EKONOMİSİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra serbest piyasa ekonomisine geçişte sıkıntı yaşanan Moldova'da toplu çiftlikler bölünmüş, imalat sektörünün büyük bir bölümü kaybedilmiştir. Bu durum, verimlilik azalışına ve üretimde düşüğe neden olmuştur. Ülkenin doğal kaynaklar bakımından yetersiz olması bölge ülkeleri ile arasında önemli bir fark oluşturmakta ve kömür, doğal gaz, petrol gibi kaynaklar bakımından büyük oranda Rusya'dan yapılan ithalata bağımlı bir konumda bulunmaktadır. Moldova, Transdniestre bölgesi dikkate alındığında elektrik enerjisi açısından kendisine yeterli ve hatta yurt dışına ihracat gerçekleştirebilecek potansiyele sahip olmasına rağmen bölgede hakimiyeti olmaması nedeniyle bu alanda da dışa bağımlı bir ülke haline gelmiştir.

Moldova'da tarım sektörünün milli gelirdeki payı 2021 verilerine göre %10,4'tür. Ülkenin coğrafi konumu, tarımsal üretime oldukça elverişlidir. Tarım son derece makineleşmiştir ve neredeyse tüm tarım işlemi makineler tarafından yapılmaktadır. Ancak, tarımsal girdilere ulaşımında karşılaşılan finansal zorluklar ve yatırım eksiklikleri göz önüne alındığında, ayrıca sektörün birebir hava koşullarına bağlı olması nedeniyle, tarımın ülke ekonomisine yaptığı katkı değişken bir seyir izlemektedir.

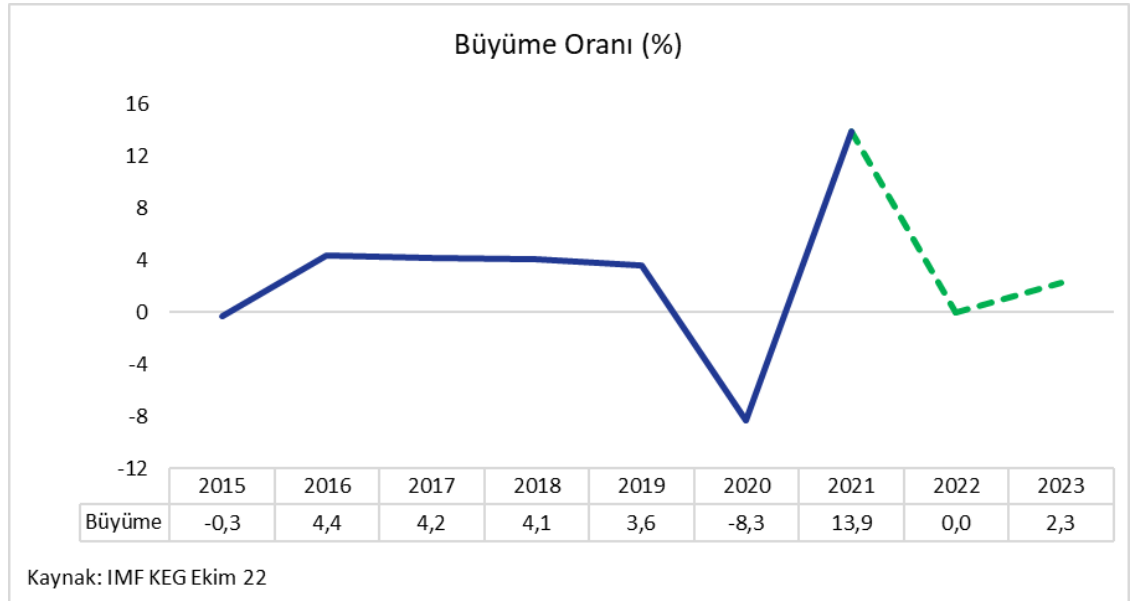
Sanayi sektörünün büyük bir kısmı, iç karışıklıklarının yaşandığı Transdniestre bölgesinde yer almaktadır. Bu bölgenin, ülkenin geri kalanından izole olması ve Moldova'nın bölge üzerinde hakimiyeti olmaması nedeniyle bölgedeki üretim potansiyeline ulaşılmamıştır. Bu nedenle, ülkenin imalat sanayisi büyük ölçüde gıda işlemeye odaklanmıştır. Bunun yanında, şeker üretimi, tekstil ve konfeksiyon üretimi gibi sanayi kuruluşları da yer almaktadır. Sektörün GSYH içerisindeki payı son verilere göre %34 civarındadır. Hizmetler sektörü, milli gelirin yaklaşık %55'ini oluşturmaktadır. Perakende sektörü içerisinde en gelişmiş sektör olup son dönemde de bilgi iletişim teknolojileri sektöründe büyüme kaydedilmektedir.

2. BÜYÜME

2014 yılında Moldova bankalarından 1 milyar USD kaybolmasının etkisiyle ülke ekonomisi 2015 yılında %0,3 küçülmüştür. Bu tarihten sonra, IMF'in ECF/EEF (Extended Credit Facility / Extended Fund Facility) ile uygulanmaya koyulan reformlar güvenin artmasına yardımcı olarak ekonomide geri dönüşü desteklemiştir. 2016-2019 yıllarında makro-finansal istikrarın yeniden sağlanması, güçlü iç talep ve kamu-özel yatırımların desteğiyle ülke ekonomisi yılda ortalama %4,1 genişlemiştir

2020 yılında salgın ile birlikte talebin ve emtia fiyatlarının düşmesi buna ek olarak yıl genelinde kuraklık yaşanması ekonomik aktiviteyi yavaşlatarak ülkenin %8,3 daralmasına neden olmuştur. 2021 yılında ise, salgın etkilerinin hafiflemeye başlaması, güçlü kredi ve ücret artışının yanı sıra güçlü havale girişleriyle desteklenen iç talep bu yılda ekonominin %13,9 büyümesini sağlamıştır. IMF ve diğer kuruluşların tahmini üzerinde gerçekleşen bu büyüme son yılların kaydedilen en büyük genişlemesi olmuştur. Ancak, ülkede kalıcı ekonomik gelişmenin önündeki en önemli unsur zayıf altyapı, enerji kaynakları ve ulaşım olanaklarının yeterince gelişmemiş olması olarak devam etmektedir.

Ukrayna'da meydana gelen savaş ve son zamanlarda Moldova'da yaşanan kuraklık ülke ekonomisine, ticaret kesintileri, düşük yabancı girişler, yüksek enflasyon gibi çeşitli zorluklar getirerek özel tüketim ve yatırımları etkilemiştir. GSYH, 2022 yılının ilk çeyreğinde %1,1 büyürken ikinci çeyrekte %0,9 daralmıştır. IMF yıl sonunda ülke ekonomisinin %0 büyüme kaydedeceğini tahmin etmektedir.

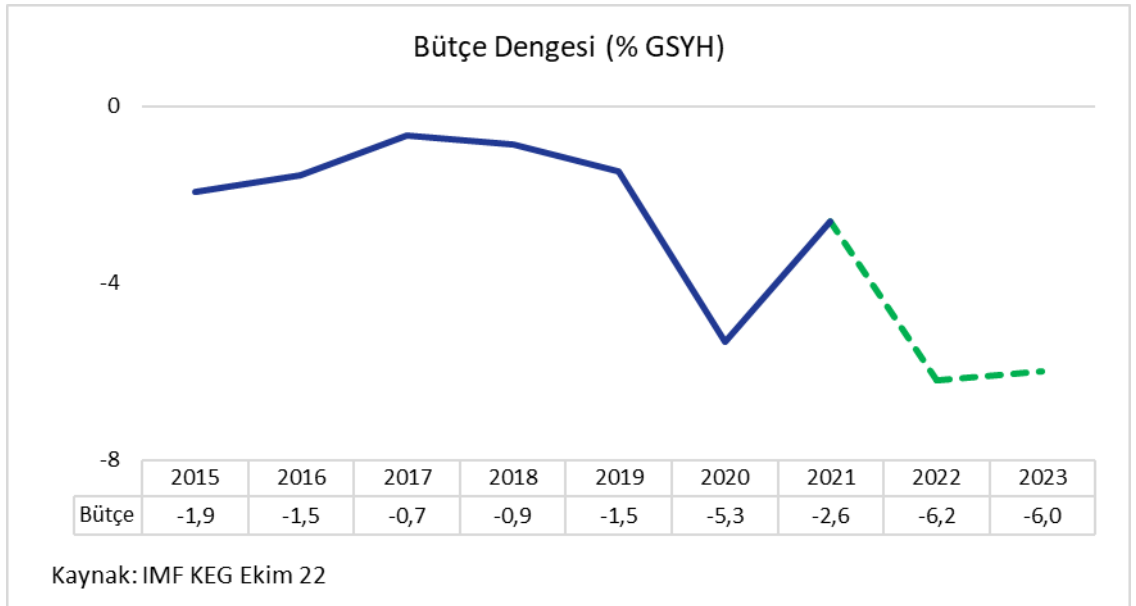

3. BÜTÇE DENGESİ

Kamu borcunun GSYH cinsinden %30 ile %45 arasında olduğu ülkede bütçe açığı 2015 ile 2019 yılları arasında %2'nin altında gerçekleşmiştir. 2017 yılında bütçe açığının %0,7'ye gerilemesinde KDV gelirlerinin yükselmesi etkili olmuştur. 2019 yılında ise gelirler düşük performans gösterirken hem cari hem sermaye harcamalarının eksik olarak uygulanmasından bütçe açığı %1,5 seviyesine yükselmiştir.

2020 yılında salgın kaynaklı harcamalar ve işsizlik parası alan sayısı hızla artmıştır. Nisan 2020'de IMF Yönetim Kurulu Moldova'ya RCF/RFI kapsamında 235 milyon USD acil durum desteği vermiştir. Yetkililer çeşitli politikalar önerse de mali önlemler gereğinden az uygulanmış ve bütçe açığı GSYH'nın %5,3'üne ilerleyerek kamu borcu %40'a yaklaşmıştır. 2021'de ise gelirlerin %19 harcamaların %18 artmasıyla nispeten güçlü kalmış böylece kamu borcu yeniden %30 civarına gerilemiş, bütçe açığı ise GSYH'nın %2,6'sı olarak gerçekleşmiştir.

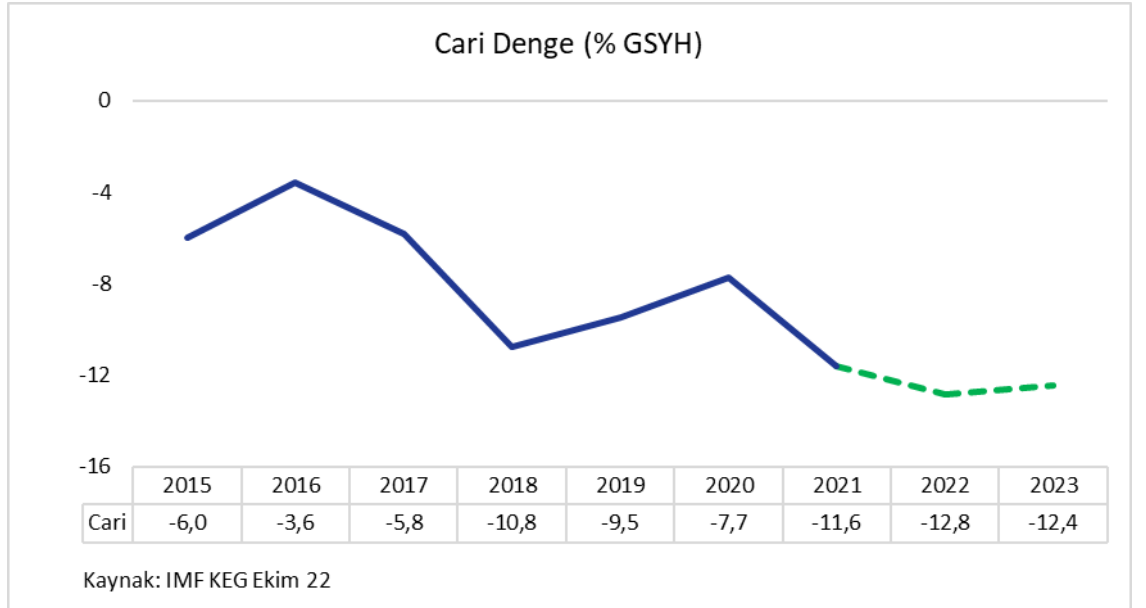

4. CARİ DENGE

2015 yılında, Rusya ve Ukrayna arasındaki gerginlikler Moldova ihracatı ve transfer gelirlerinin azalmasına neden olurken Moldova leynin değer kaybı nedeniyle aynı dönemde ithalat da gerilemiştir. 2015 yılında GSYH cinsinden %6 cari açık veren ülke 2018-2019 yıllarında dış ticaret açığının artmasıyla sırasıyla %10,8 ve %9,5 açık vermiştir.

2020 yılında dış ticaret açığının nispeten azalması ile işçi dövizleri ve DYY girişinin yaşanması cari açığı GSYH cinsinden %7,7'sine geriletmiştir. 2021 yılında dış ticaret açığının 4 milyar USD seviyesine yükselmesiyle cari açık GSYH'nin %11,6'sına ilerlemiştir.

2022'nin ilk çeyreğinde cari açık, enerji ithalatı maliyetlerinin hızla artmasıyla birlikte ikiye katlanmış, iş dövizleri ise %9,4 azalmıştır. Bu nedenle yıl sonunda açığın %12,8 olması beklenmektedir.

5. SWOT ANALİZİ

Güçlü Yönleri:

- Moldova'nın nispeten düşük ekonomik kalkınma düzeyi, ülkedeki işgücünün bölgedeki diğer üretim merkezlerine kıyasla yüksek derecede maliyet-rekabet gücü sunduğu anlamına gelmektedir.

Zayıf Yönleri:

- Moldova, işgücünün yaklaşık %50'si birincil sektörlerde ve %30'u kayıt dışı ekonomide istihdam edilerek, kişi başına GSYH açısından Avrupa'nın en yoksul ülkesi olmaya devam etmektedir.
- Ülke ekonomisinin tarıma yüksek bağımlı olması, iklim olaylarının (kuraklık) ekonomiyi olumsuz etkilemesine neden olmaktadır.
- Yurtdışında yaşayan Moldovalı çalışanların ülkeye getirdiği transferlere bağımlılık yüksektir. Bu durum, iç talebi jeopolitik şoklara karşı savunmasız bırakmaktadır.

Fırsatlar:

- AB ile uyum sürecinde Moldova'nın yatırım potansiyeli değerlendirildiği için ülkelerin olası üyeliği yatırımları artabilir.
- Rusya üzerinden alınan enerji ithalatını çeşitlendirme çabaları, olası politik belirsizliklerde oluşacak riskleri azaltacaktır.
- Artan ücretler güçlü iç talebi destekleyebilir.

Tehditler:

- Kitlesel göç ve yaşlanan nüfus; uzun vadede artan demografik riskler oluştururken vergi tabanını da daraltacaktır.
- Moldova'nın Ukrayna'daki savaşa yakın olması, enerji fiyatları ve arzına ilişkin belirsizliklerin olması nedeniyle ülke için aşağı yönlü riskler yüksek kalmaya devam ediyor.
- Enflasyonist baskılar tüketici güvenini kırabilir ve ikiz açığı (cari açık ve bütçe açığının aynı anda gerçekleşmesi) kötüleştirebilir.

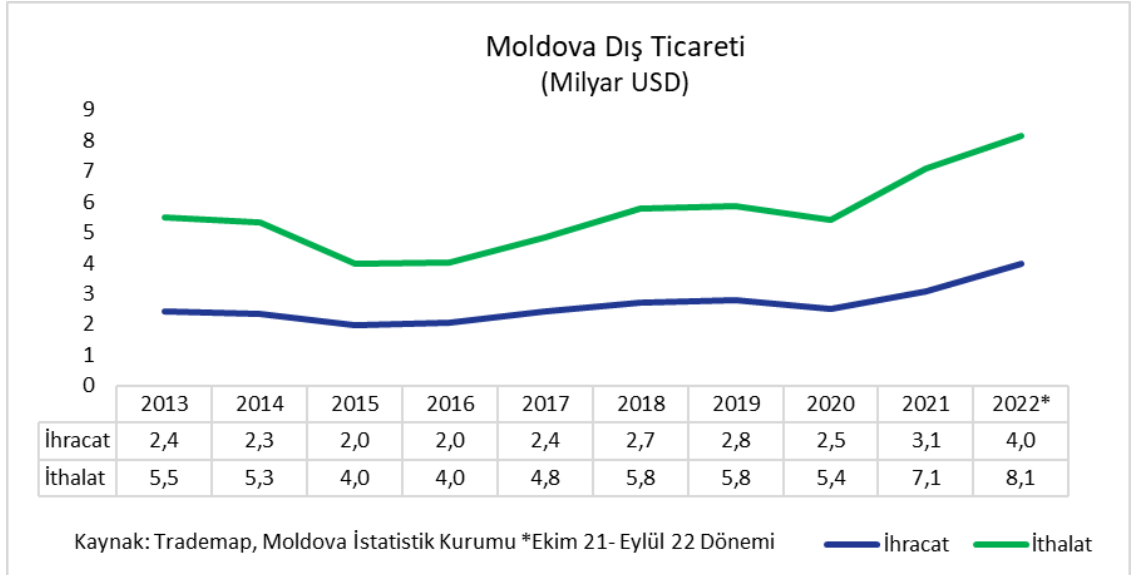
6. DIŞ TİCARETİ

Moldova dış ticareti genellikle açık vermektedir. 2013-2020 yılları arasında benzer seviyelerde dış ticaret gerçekleŐtiren ülke yılda ortalama 2,4 milyar USD ihracat gerçekleŐtirmiŐtir. 2013 yılında 3,1 milyar USD olan dış ticaret aıŐı 2016 yılında 2 milyar USD'ye kadar gerilemiş, 2019 yılında tekrar 3,1 milyar USD seviyesine çıkmıŐtır.

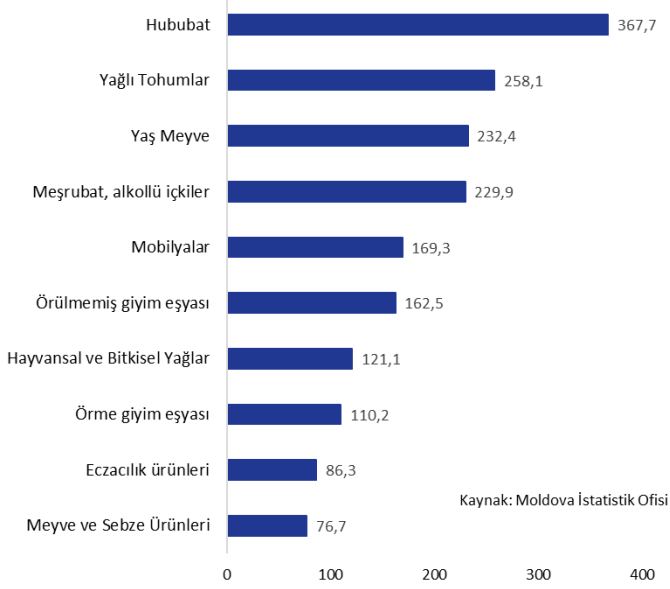
2020 yılında ihracat ve ithalat bir önceki yıla göre sırasıyla %10 ve %8 azalarak sırasıyla 2,5 ve 5,4 milyar USD olmuştur. 2021 yılında ise ihracat %24 artarak 3,1 milyar USD'ye ithalat ise %31 artarak 7,1 milyar USD'ye yükselmiştir. Böylece son yılların en yüksek dış ticaret aıŐı (4 milyar USD) verilmiştir.

2022 yılının Ocak-Eylül döneminde Moldova'nın ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %56 artarak 3,2 milyar USD'ye; ithalat ise aynı dönemde %33 artarak 6,7 milyar USD'ye yükselmiştir.

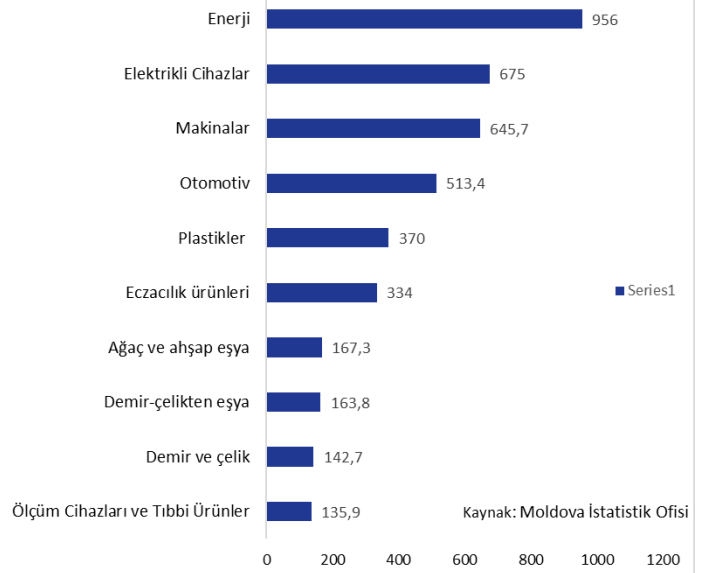
2021 verilerine göre, Moldova'nın ihracatında elektrikli cihazlar tüm ihracatın %17'sini, hububat, yaŐlı tohumlar ve yaŐ meyve ise ihracatın %27'sini oluşturmaktadır. İthalatta ise, enerji, elektrikli cihazlar, makinalar ve otomotiv sektörleri ne çıkmakta olup bahsedilen ürün grupları ithalatın %39'unu oluşturmaktadır.

Moldova İhracatı
(2021, Milyon USD)

Moldova İthalatı
(2021, Milyon USD)

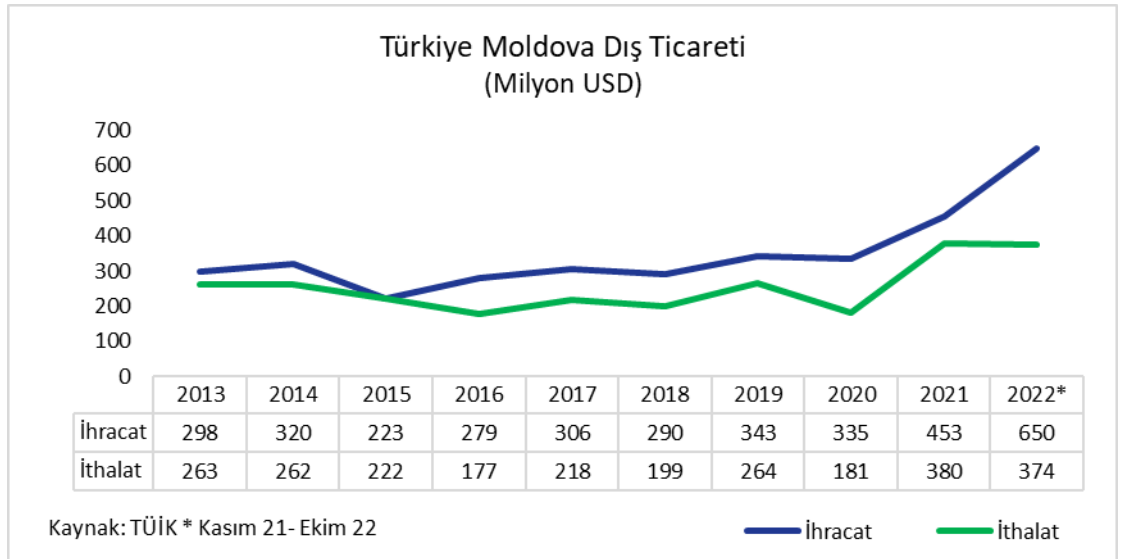
7. TÜRKİYE- MOLDOVA TİCARETİ

Türkiye, Moldova ile dış ticaretinde net ihracatçıdır. 2015 yılında ihracat bir önceki yıla göre %30, ithalat %15 düşerek sırasıyla 223 ve 222 milyon USD'ye gerilemiştir. Net ihracat bu yılda 1 milyon USD'ye kadar gerilese de 2016 yılında ihracatın 279 milyon USD'ye yükselmesi ve ithalatın 177 milyon USD'ye gerilemesiyle 102 milyon USD seviyesine yükselmiştir.

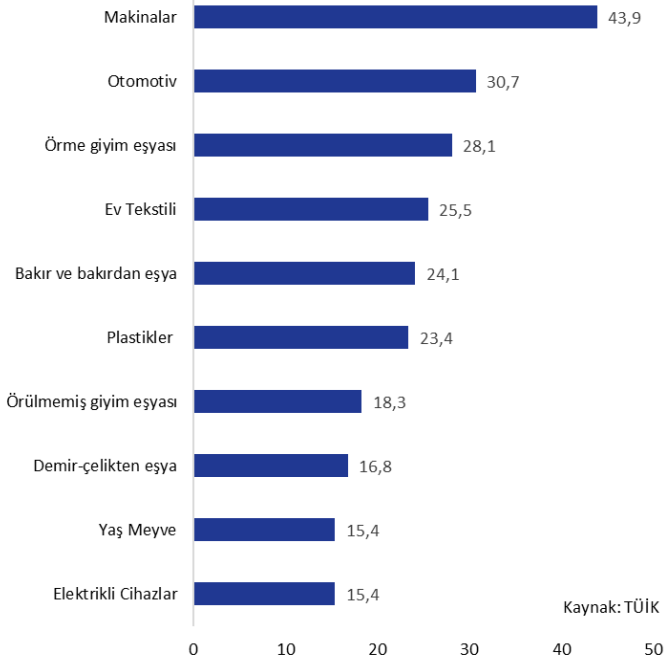
2020 yılında ise ihracatın 335 milyon USD, ithalatın 181 milyon USD olarak gerçekleşmesiyle net ihracat 154 milyon USD'ye yükselmiştir. 2021 yılında, ihracat bir önceki yıla kıyasla %35 yükselerek 453 milyon USD'ye ithalat ise %110 artışla 380 milyon USD'ye yükselmiştir. Böylece, dış ticaret hacmi 833 milyon USD ile rekor seviyeye ulaşmış ve Moldova'ya karşı 73 milyon USD dış ticaret fazlası verilmiştir.

2022 yılının Ocak-Ekim döneminde ihracat bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %55 artarak 555 milyon USD'ye yükselmiş, ithalat ise %2 daralarak 262 milyon USD'ye gerilemiştir.

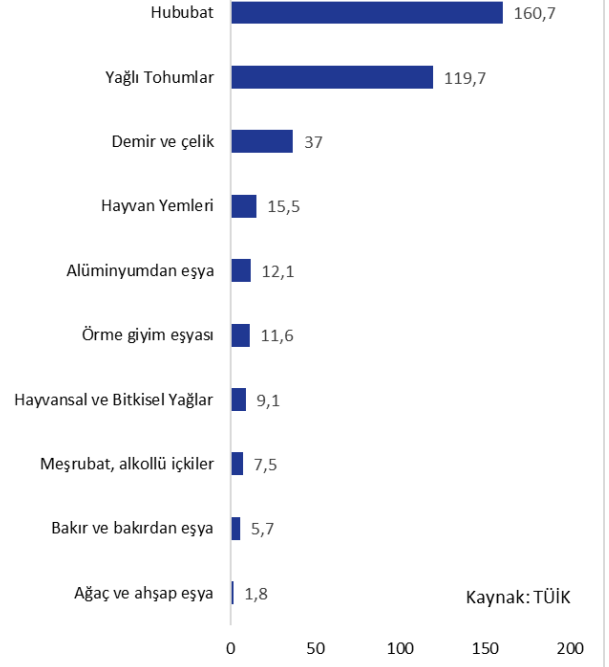
2021 verilerine göre, Türkiye'nin Moldova'ya ihracatında makinalar, otomotiv, örme giyim eşyası ve ev tekstili ürünleri öne çıkmaktadır. Bahsedilen sektörler ülkeye olan ihracatın %30'unu oluşturmaktadır. Türkiye'nin ülkeden ithalatında ise, hububat, yağlı tohumlar, demir-çelik ürünleri başlıca sektörler olup ithalatın %81'ini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Moldova'ya İhracatı (ÖTS, Milyon USD, 2021)

Türkiye'nin Moldova'dan İthalatı (ÖTS, Milyon USD, 2021)

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU

Huzur Mahallesi, Azerbaycan Caddesi Skyland Sky Office No: 4
B Blok Kat: 21-22 Seyrantepe 34485 Sarıyer/İstanbul

www.deik.org.tr • info@deik.org.tr

[Twitter](#) [Instagram](#) [LinkedIn](#) [YouTube](#) [Facebook](#) /deikiletisim | www.deik.org.tr